

ИНСТИТУТ ЮРИДИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

СЛАВЯНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

ИНСТИТУТ УГОЛОВНОГО ПРАВА
И ПРИКЛАДНОЙ КРИМИНОЛОГИИ

МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**«ПРАВОВЫЕ РЕФОРМЫ
В ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАНАХ:
ДОСТИЖЕНИЯ И ПРОБЛЕМЫ»**

28-29 марта 2014 г.

**г. Кишинев,
Республика Молдова**

«Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», междунар. науч. практ. конф. (2014 ; Кишинэу). Международная научно-практическая конференция «Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», 28-29 март, 2014 г. / орг. ком.: Бужор В. [и др.]. – Кишинев : Iulian, 2014 (Tipogr. «Cetatea de Sus»). – 352 p.

Antetit.: Ин-т Юрид. и Полит., Акад. Наук Респ. Молдова, Славян. ун-т [и др.]. – Texte: lb. rom., engl., rusă, alte lb. străine. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 200 ex.

Ринок праці для випускників вишів: проблеми і перспективи	
Добач К. В.	198
Законодавче визначення організаційно-правових форм соціального забезпечення в Україні	
Цивонарьська К. Б.	200

НАПРАВЛЕНИЕ 6. ЗЕМЕЛЬНОЕ, АГРАРНОЕ, ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ, ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО

Довкі проблемні питання поводження з твердими побутовими відходами в Україні	
Зоріна О. Г.	203
Правовые средства обеспечения качества окружающей среды в Украине на региональном уровне	
Каракаш И. И.	205
Особенности реформирования коллективных сельскохозяйственных предприятий в Украине та державах СНД	
Костур О. Д.	207
Актуальные проблемы реформирования аграрного законодательства Украины	
Урсевиц В. Ю.	210
Щодо основних напрямків і стратегії державної екологічної політики України	
Юрескул В. О.	212

НАПРАВЛЕНИЕ 7. УГОЛОВНОЕ ПРАВО, КРИМИНОЛОГИЯ, УГОЛОВНО ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Unele prognoze criminologice privind starea criminalității și a activității anticrimă după integrarea r. moldova în uniunea europeană	
Bejan O., Bujor V.	215
Rolul activității de pază, protecție și securitate în procesul de preîntâmpinare și combatere a criminalității	
Băicu I.	217
Reforma poliției și efectul ei asupra prevenirii criminalității juvenile	
Bulat I., Bejan O.	220
Încadrări conceptuale și teoretice privind cauzalitatea criminalității feminine	
Boroiu Dragomir C.	222
Врачебные ошибки с тяжкими последствиями – неосторожные врачебные преступления	
Флоря В.	225
Prevenirea și combaterea violenței în familie	
Popa C.	227
Unele aspecte privind cauzalitatea fenomenului criminalității	
Vasiloj Dj.	230
Studiul și monitoringul analizei statistice a securității rutiere pe baza datelor accidentologice	
Vornicescu G.	232
История уголовно-правового противодействия использованию психиатрии в немедицинских целях	
Андрушко А. В.	235
Уголовно-правовой статус несовершеннолетних в Украине в контексте международных норм и зарубежного опыта	
Бондаренко Т. Е.	237
Роль засобів масової інформації у протидії корупції: кримінологічний аспект	
Бусол О. Ю.	240

в даноє время пошел путем унификации правового регулювання діяльності сільськогосподарських і інших видів кооперативів. Считаем это не совсем верным, так как сільськогосподарські і інші види кооперативів мають суттєві відмінності, як в їх правовому статусі, так і при веденні господарської діяльності, що повинно відображатися в законодавстві.

Правовому статусу сільськогосподарських обслуговуючих і виробничих кооперативів Закон присвячує окремі статті, устанавлюючи чому то різні вимоги до членів в них. Крім того, учасниками і членами сільськогосподарських кооперативів (в відмінності від інших видів кооперативів, що існують в Україні) можуть бути як громадяни України, так і іноземці і особи без громадянства, а також юридичні особи України і іноземних держав.

Відносно членів і пасивних членів сільськогосподарських кооперативів Закон містить одну статтю (стаття 7) і стосується вона чому то виключно кооперативів обслуговуючих. Стаття 14 Закону визначає право власності сільськогосподарського виробничого кооператива на землю, відсилаючи при цьому до положень Земельного кодексу України.

Також виключно для обслуговуючих кооперативів передбачено новий локальний правовий акт, – правила внутрішньої діяльності кооператива. Закон містить окремі норми про державну підтримку виключно обслуговуючої кооперації на селі.

Очевидно, що нова редакція Закону про сільськогосподарську кооперацію не має позитивного ефекту відносно поширення кооперативної форми господарювання на селі. Закон не містить положень, що стимулюють функціонування кооперації обслуговуючої, фактично не підтримує розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів.

Нами наведено лише окремі приклади реформування і оновлення аграрного законодавства України, котрі, на жаль, проходять не завжди успішно. Значительна частина аграрних відносин поки ще залишається неурегульованою, а в деяких випадках наспостовидно не відповідає вимогам правової регламентації, а необґрунтований відмова від норм, що діяли раніше.

ЩОДО ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ І СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Юрескул В. О.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

На теренах незалежної України в окремому документі напрямки державної екологічної політики було сформульовано у постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями державної екологічної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 5 березня 1998 року [1] (далі – Напрямки 1998 року). У 2010 році було прийнято новий нормативно-правовий акт – Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року [2] (далі – Стратегія 2010 року). Те, що Напрямки 1998 року було затверджено постановою Верховної Ради України, а Стратегію 2010 року – Законом України, дозволяє зробити висновок про підвищення значення екологічної політики для держави. Однак, Напрямки 1998 року як чинності так і актуальності не втратили.

Названі документи мають схожу структуру – в обох містяться характеристика стану довкілля, мета національної екологічної політики, її стратегічні цілі та завдання, інструменти, заходи та етапи реалізації. Відмінністю є те, що Стратегія 2010 року містить розділ, присвячений моніторингу виконання та визначенню показників ефективності, що є суттєвим доопрацюванням.

Описуючи загальний стан довкілля обидва документи зазначають основні причини екологічної кризи. При цьому, Напрямки 1998 року приділяють більше уваги визначенню головних причин, що призвели до кризового стану довкілля за різними сферами господарської діяльності (промисловість, енергетика і підприємства ядерної галузі, сільське господарство, транспорт, житлово-комунальне господарство, військова діяльність). Стратегія 2010 року першопричини екологічних проблем України узагальнює в окремому абзаці.

Серед спільно названих першопричин – структура економіки з переважачою часткою ресурсоемісних та енергоємних галузей, зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури, недосконалість існуючої системи державного управління у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, а також низький рівень екологічної свідомості українського суспільства. Напрямки 1998 року зазначають також тривалу відсутність ефективного діючих правових, адміністративних та економічних механізмів природоохорони та охорони довкілля. Стратегія 2010 року викремлює додаткові причини існуючого кризового стану довкілля: відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій, недостатня сформованість інститутів громадянського суспільства, а також недотримання вимог існуючого природоохоронного законодавства.

Програмні документи містять дані щодо стану атмосферного повітря, вод, земель, лісів, надр, біорізноманіття. Стратегія 2010 року додатково приділяє увагу біобезпеці, надзвичайним ситуаціям, питанням забезпечення екологічно збалансованого природокористування, інтеграції екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління.

З даних, що містяться в програмах, можна прослідкувати певні зміни, що відбулися за десятирічний термін реалізації Напрямків 1998 року. На жаль, слід констатувати, що стан атмосферного повітря погіршився. У Стратегії 2010 року зазначається збільшення випадків перевищення встановлених нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами, наводяться дані щодо постійної розради упродовж останніх років у промислово-розвиткових містах поліциклічних ароматичних вуглеводнів, груп нітрозамів та важких металів, наводяться дані щодо канцерогенного ризику, що значно перевищує міжнародні показники ризику. Також слід відмітити збільшення частки викидів підприємств енергетики з 32% до 40%.

За десять років не була покращена ситуація у сфері охорони вод. Стратегія 2010 року зазначає, що водокористування в Україні здійснюється переважно нераціонально, непродуктивні витрати води збільшуються, об'єм придатних до використання водних ресурсів внаслідок забруднення і виснаження зменшується. Більшість водних об'єктів за ступенем забруднення віднесена до забруднених та дуже забруднених, погіршується стан Чорного та Азовського морів.

За період проведення земельної реформи значна кількість проблем у сфері земельних відносин не лише не розв'язана, а й загострилася. На 2010 рік стан земельних ресурсів України наблизився до критичного. Зазначено зменшення вмісту поживних речовин у ґрунтах, щорічні втрати гумусу 0,65 тис. т на 1 га.

За площею лісів та запасами деревини Україна станом на 2010 рік залишалася державою з дефіцитом лісових ресурсів. За умов збереження існуючих темпів заліснення досягнення оптимального рівня лісистості прогнозується лише через 20 років.

Впродовж десятиріччя на території України збільшилася кількість виявлених родовищ корисних копалин. Якщо у Напрямках 1998 року йдеться про існування близько 8 тисяч родовищ і понад 90 видів корисних копалин, то у Стратегії 2010 року наводяться дані про наявність 8658 родовищ з 97 видами корисних копалин і майже 12 тисяч їх проявів. При цьому залишилися не вирішеними проблеми надзвичайно високої концентрації гірничодобувних підприємств, високого рівня виробленості родовищ, недостатнього фінансування робіт, спрямованих на зменшення впливу на довкілля, зумовленого розробкою родовищ.

Слід відмітити наявність позитивних зрушень у питанні збільшення площі природно-заповідного фонду України з 2 млн. гектарів (3,4 % загальної площі країни) станом на 1998 рік до 3,2 мільйонів гектарів (5,4 % загальної площі країни) та 402,5 тисячі гектарів у межах акваторії Чорного моря станом на 2009 рік. При цьому, на жаль, продовжує спостерігатися тенденція збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України.

Варто зазначити зміну ставлення у державі до проблеми поводження з відходами. Якщо у Напрямках 1998 року приділяється увага лише проблемам поводження з промисловими відходами, то у Стратегії 2010 року вказується також на особливу гостроту проблем поводження з побутовими відходами, мідичними відходами та неспридатними пестицидами.

Стратегія 2010 року додатково звертає увагу на збереження на території України високого рівня винищення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Крім того, зазначається про початковий етап створення системи біобезпеки.

Слід зазначити, що чинні на сьогодні Напрямки 1998 року було передбачено реалізувати у три етапи. На першому етапі (1997-2000 роки) планувалося завершити і реалізувати невідкладні заходи щодо обмеження шкідливого впливу на довкілля найбільш небезпечних джерел забруднення. Основними завданнями цього етапу визначено удосконалення законодавчої правової бази з питань охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів; розроблення і впровадження

економічного механізму охорони довкілля і раціонального природокористування; створення системи досконалого, повного та адекватного контролю за екологічним станом довкілля з одночасним запровадженням елементів комплексного міжвідомчого екологічного моніторингу; здійснення першочергових заходів для стабілізації стану довкілля; впровадження програм екологічної освіти, виховання та екоінформування населення.

Напрямки 1998 року за строками зараз перебувають на другому етапі своєї реалізації, оскільки протягом 10-15 років, починаючи з 1998 року, тобто до 2013 року, планувалося розробити і розпочати реалізацію комплексних програм, орієнтованих на досягнення балансу між рівнями шкідливого впливу на довкілля і його здатністю до відновлення. Основними завданнями цього етапу є оптимізація структури природокористування; екологічно орієнтована структурна перебудова економіки; впровадження в Україні системи державного моніторингу довкілля, створення системи аналізу екологічної ситуації, прогнозування, планування і здійснення заходів щодо ймовірних чинників шкідливого впливу. На третьому етапі заплановано створити систему державного управління використанням природних ресурсів, регулюванням техногенного впливу на довкілля як основу управління сталим розвитком суспільства.

Нажаль, необхідно констатувати, що більшість з перелічених вище завдань залишаються невиконаними. Їх було визначено вдруге в Стратегії 2010 року і подовжено термін, в який вони мають бути досягнуті. Зокрема, до 2015 року передбачається розв'язати низку завдань, які мали бути розв'язаними ще у 2000 році: забезпечити стабілізацію екологічної ситуації, уповільнення темпів зростання антропогенного навантаження на довкілля, створення умов для підвищення рівня екологічної безпеки населення. Серед нових завдань, що мають бути досягнутими до 2015 року передбачені започаткування переходу до природоохоронних стандартів Європейського Союзу та підвищення громадської активності у сфері охорони навколишнього природного середовища. Впровадження переважно економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень, широке поширення екологічних знань, які мали бути досягнутими ще у 2000 році, згідно Стратегії 2010 року, планується здійснити лише протягом 2016-2020 років.

Крім іншого, Стратегія 2010 року передбачає протягом 2016-2020 років здійснити поступове розмежування функцій з охорони довкілля та господарської діяльності з використання природних ресурсів, імплементацію європейських екологічних норм і стандартів, екосистемне планування, досягнення збалансованості між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері збереження довкілля, забезпечити розвиток екологічно ефективного партнерства між державою, суб'єктами господарювання та громадськістю.

Хочеться висловити сподівання, що визначені у Стратегії 2010 року завдання не будуть «перезакріплені» у новій державній екологічній програмі, а все ж таки будуть реалізованими належним чином і у запланований термін.

Література:

1. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38-39. – Ст. 248.
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.